

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten
103 33 Stockholm

Umeå universitets synpunkter över avsnitten 7.1 och 7.2 i promemorian Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor

Sammanfattning av Umeå universitets yttrande

Umeå universitet

- ifrågasätter utredningens konstaterande att det finns betydande brister i hanteringen av säkerhetsfrågorna vid samtliga universitet och högskolor
- välkomnar utredningens förslag att det inte finns behov av att peka ut en specifik expertkompetens bland styrelsens ledamöter
- anser att förslaget att uppdra till nomineringspersonerna att beakta att det i styrelsen som helhet ska finnas kompetens i säkerhetsfrågor är en detaljstyrning och som på sikt kan öppna för en politisk styrning inom fler områden. Ytterst faller det också på regeringen om att besluta om vilka personer som ska utses till ledamöter i styrelserna
- anser att regeringen bör utgå ifrån från att de av nomineringspersonerna föreslagna ledamöterna besitter nödvändig kompetens inom säkerhetsfrågor utifrån respektive ledamots bakgrund och perspektiv
- ser positivt på förslaget att mandatperioden återgår till förordnanden om tre år när nuvarande förordnandeperiod utgår, utifrån långsiktighet och ledamöternas förutsättningar att sätta sig in i verksamheten,
- anser att innevarande mandatperiod för de av regeringen utsedda ledamöterna inte ska omfattas av gällande praxis där sammanlagd tid är tre plus tre år
- anser att upprätta de interna regler, arbetssätt och stöd som behövs för verksamhetens säkerhet är en operativ fråga för rektor att besluta. Universitet avstyrker däremot förslaget om ändring i högskoleförordningen för att förtydliga styrelsens ansvar för säkerhetsfrågor
- menar att universitet och högskolors säkerhetsarbete inte bäst förs i lärosätenas styrelser då redan idag finns en ändamålsenlig hantering i verksamheten utifrån förordning och lagstiftning inom området
- betonar att det ska finnas en tillit till lärosätenas förmåga att beakta och hantera säkerhetsfrågorna utifrån vikten av akademiska frihet och lärosätenas autonomi.

Övergripande synpunkter

Umeå universitet konstaterar i likhet med utredningen att det förändrade säkerhetsläget och ett ökat intresse från främmande makt medför utmaningar för universitetens och högskolornas verksamhet. I synnerhet för ett fullbredduniversitet som Umeå universitet som kan inneha säkerhetskänslig och skyddsvärd verksamhet.

Utredningen bedömer att det finns betydande brister i hanteringen av säkerhetsfrågorna vid samtliga universitet och högskolor samt att många lärosäten uppger att de har svårt att bedöma om de bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Detta generella påstående motsätter sig universitetet och ifrågasätter grunden för detta konstaterande.

Vid Umeå universitet sker sedan flera år, liksom vid flertalet andra lärosäten, ett omfattande arbete för att utveckla och stärka det systematiska säkerhetsarbetet vid myndigheten. Säkerhetsarbetet vid universitetet utgår ifrån, för området relevant lagstiftning med genomförda riskbedömningar, säkerhetsklassning, en tydliggjord styrning, stöd och råd samt uppföljningar. Kontinuerligt kunskapshöjande insatser har också aktualiserat frågan och stärkt kompetensen för universitetets chefer och anställda genom information och utbildningar.

Säkerhetsfrågor behandlas och lyfts till Umeå universitetets styrelse bland annat genom den rutin där information om uppkomna säkerhetsincidenter ges till styrelsen eller styrelsens presidium, styrelsens ordförande och vice ordförande. I universitetets Riskanalys inklusive kontrollmoment enligt förordningen om intern styrning och kontroll, som styrelsen avser fastställa för 2024, ingår en bristande säkerhetsmedvetenhet som ett identifierat riskmoment med därtill följande förebyggande åtgärder och riskhantering för att minimera och förebygga att risken uppstår.

Umeå universitets internrevision genomförde även på styrelsens uppdrag 2023 en granskning av styrning och samordning av universitetets säkerhetsarbete. Granskningen visar att styrningen och samordningen av universitetets säkerhetsarbete har utvecklats positivt de senaste åren, samt att det finns organisatoriska strukturer för styrning och samordning liksom aktuella och tydliga regler och riktlinjer för det universitetsgemensamma säkerhetsarbetet. Vidare konstateras i granskningen att universitetet uppfyller de grundläggande kraven för organisering av säkerhetsskyddsarbetet och att det pågår ett kontinuerligt arbete med att säkerställa att universitetet lever upp till krav i lag, förordning och föreskrifter avseende säkerhetsskydd. Internrevisionen har de senaste åren även genomfört andra granskningar inom säkerhetsområdet, bland annat av universitetets IT-säkerhet samt hot och våld mot forskare.

Det finns således en medvetenhet och integrerad systematik för hanteringen av säkerhetsfrågor vid Umeå universitet även om det naturligtvis alltid finns potential för utveckling och förbättring för en minskad sårbarhet. Det är värt att nämna i sammanhanget det nationella och lärosätsgemensamma arbetet för att främja ansvarsfull internationalisering där säkerhetsfrågan ingår, exempelvis den av Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) fastställda rekommendation Global Responsible Engagement: Checklist, som syftar till att vara underlag i lärosätenas dialoger med internationella partners.

7.1 Kompetens i säkerhetsfrågor bör beaktas vid nominering av de ledamöter som regeringen utser

Umeå universitet välkomnar utredningens förslag att det inte finns behov av att peka ut en specifik expertkompetens bland styrelsens ledamöter som nödvändig för styrelsens arbete med säkerhetsfrågor. Universitetet ser dock förslaget om att uppdra till nomineringspersonerna att beakta att det i styrelsen som helhet ska finnas kompetens i säkerhetsfrågor som problematiskt. I nu gällande ordning har nomineringspersonerna enligt 2 kap. 7a och 7 b §§ högskoleförordningen att till regeringen nominera ledamöter med kompetens och erfarenhet från verksamhet av betydelse för högskolans uppdrag. I detta uppdrag ingår därmed implicit en bred kompetens för att kunna bidra med kunskap för de behov och åligganden som ett lärosäte har. Att då specifikt ange säkerhetsfrågor är en detaljstyrning och kan på sikt öppna för en politisk styrning inom fler områden. Ytterst faller det också på regeringen om att besluta om vilka personer som ska utses till ledamöter i styrelserna.

Nomineringspersonerna föreslår idag lämpliga ledamöter som har erfarenhet från såväl myndigheter, andra lärosäten, näringsliv som offentlig sektor. Här bör regeringen utgå från att de av nomineringspersonerna föreslagna ledamöterna besitter nödvändig kompetens inom säkerhetsfrågor utifrån respektive ledamots bakgrund och perspektiv.

Utredningens förslag om justering av mandatperioden genom att återgå till förordnanden om tre år när nuvarande förordnandeperiod utgår ser universitetet positivt på. Det är av vikt med en långsiktighet och att ge ledamöterna förutsättningar att sätta sig in i verksamheten, särskilt mot bakgrund av nuvarande förkortade mandatperiod. Av samma skäl är det önskvärt att innevarande period inte inräknas i den sammanlagda tiden det är möjligt att inneha uppdraget som ledamot där praxis är tre plus tre år för de av regeringen utsedda ledamöterna.

7.2 Styrelsernas ansvar avseende verksamhetens säkerhet bör förtydligas

Umeå universitet avstyrker förslaget om ändring i högskoleförordningen för att förtydliga styrelsens ansvar för säkerhetsfrågor om detta förslag innebär att styrelsens ansvar och uppgifter ska omfatta den exemplifiering som framgår av 7.2 "Styrelsens ansvar ska förtydligas i högskoleförordningen" st 2 sid 42. Utredaren betonar i kapitel 7.1 styrelsernas roll att ta det principiella och övergripande ansvaret för lärosätenas verksamhet, säkerhetsarbetet inkluderat. Det föreslagna tillägget i 2 kap. 2 § högskoleförordningen kan därför redan inrymmas i såväl p. 1 som i p. 11, och ryms redan i det ansvar styrelsernas har avseende intern styrning och kontroll.

Några av de frågor och ärenden som utredningen anger som ska behandlas av styrelsen ankommer inte styrelsen. Att upprätta de interna regler, arbetssätt och stöd som behövs för verksamhetens säkerhet är en operativ fråga för rektor att besluta om. Styrelsen har enlighet med högskoleförordningen att besluta om viktigare frågor om verksamhetens övergripande inriktning och högskolans organisation utöver de explicit angivna ärenden som anges i förordningen. Redovisningar av säkerhetsfrågor på en aggregerad nivå är en mer ändamålsenlig hantering för styrelsen.

Umeå universitet instämmer i utredarens konstaterande att styrelsens roll inte är att vara en plats för expertutlåtanden eller att besluta i enskilda ärenden men att det däremot är av vikt att styrelsen utifrån en bred och väl balanserad kompetensbas kan hantera och övergripande bedöma strategiska frågor som gäller säkerheten vid lärosätet, såsom riktlinjer och processer kopplade till säkerhetsarbetet, se 7.1 "Styrelsens roll är inte en plats för expertutlåtanden" st. 1 sid 38.

Universitetet kan inte heller se att överföring av sådana operativa uppgifter till styrelsen skulle förbättra säkerhetsarbetet eller öka kvalitén på detta. Lärosätenas säkerhetsarbete är av principiell vikt men det finns redan idag i verksamheten en ändamålsenlig hantering utifrån förordning och lagstiftning inom området.

En överföring av operativt ansvar till styrelsen föranleder även frågan vilken funktion som i så fall ska ansvara för de strategiska besluten och säkerställa uppföljningen av styrelsens arbete? Mot bakgrund av vad utredaren anför under avsnitt 7.1 "Styrelsens roll är inte en plats för expertutlåtanden" synes denna dela Umeå universitets uppfattning i denna del.

Om styrelsens ansvar även fortsättningsvis ska vara principiellt, på det vis Umeå universitet anser och som även överensstämmer med hur ansvaret generellt är fördelat mellan styrelse och myndighetschef vid svenska myndigheter, ryms det redan inom dagens uppdrag genom att

styrelsen har ansvar för processen för intern styrning och kontroll (ISK) och för övriga frågor av principiell vikt, enligt nuvarande formulering i 2 kap. 2 § p. 2 respektive p.11 högskoleförordningen.

Det bör finnas en tillit till lärosätenas förmåga att beakta och hantera säkerhetsfrågorna utan en detaljerad styrning. Något som är principiellt viktigt utifrån vikten av akademiska frihet och lärosätenas autonomi. En ökad politisk styrning av utseende av universitetsstyrelserna och styrelsernas uppdrag begränsar lärosätenas institutionella autonomi. En begränsning som i förlängningen utmanar lärosätenas trovärdighet som bygger på att den står fri från politiska, ekonomiska eller andra hänsyn som begränsar sökande och förmedlande av kunskap.